Konsernipalvelut, tietohallinto 26.2.2024

Asia: asiantuntijalausunto aiheeseen - K 19/2023 vp Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2023

Asiantuntija: Jari Porrasmaa, Keski-Suomen hyvinvointialueen digijohtaja

Keski-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua VTV:n 2023 vuosikertomuksen pohjalta esitettyihin kysymyksiin. Vastaaja on toiminut sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämistehtävissä 25 vuotta eri roolituksissa (yliopiston TKI-toiminta sote ICT:ssä, sosiaali- ja terveysministeriössä ja THL:ssä kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden kehittämisessä ja sairaanhoitopiirin sekä hyvinvointialueen digikehittämisessä). Lausunto pohjautuu erityisesti esitettyihin kysymyksiin ja VTV vuosikertomuksen SOTE:n digitalisaatiota koskettaviin kohtiin.

Vuosikertomuksessa on sote digitalisaatioon liittyviä havaintoja seuraavissa kohdissa:

- Palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja hajanaisuus vaikeuttavat järjestelmien ohjausta ja hallintaa (s. 36-37)
- Kansallisesti tuotettavat digitaaliset palvelut ovat olennaisia hyvinvointialueiden tietojärjestelmien yhteen toimivuudelle (s. 45-46)

Vuosikertomuksen havainnoissa nostetaan esille seuraavia seikkoja:

- digitalisaation suunnitelmallinen ja ennakoiva kehitys
- alueiden erityistarpeiden tunnistaminen ja vakaa rahoituspohja
- hyvinvointialueiden perustaminen ja niiden toiminnassa käytettävien tietojärjestelmien pitkäjänteinen kehittäminen sekä tämän edellyttämä rahoitus valtiontalouden kehyksissä ja budjeteissa
- kansallisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden sovittaminen keskenään yhteen siten, että ne palvelevat hyvinvointialueiden tarpeita

Asiantuntijamielipiteenä nämä havainnot ovat juuri oikeita. Hyvinvointialueiden tietojärjestelmien yhtenäistäminen erityisesti sirpalealueille tulee kestämään vielä vuosia ja tämä työ on saatettava loppuun. Tarkastusraportti nostaa esille myös, että Kanta-palveluiden hyödyt eivät ole realisoituneet täysimääräisesti. Raportin suositus eri kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden yhteensovittamisesta ja kytkennästä hyvinvointialueiden ammattilaisten ja kansalaisten tarpeeseen on kriittistä. Parantamalla kansallisten palveluiden keskinäistä yhteentoimivuutta ja erityisesti vastaavuutta hyvinvointialueiden tarpeisiin voidaan saada merkittävästi laajempia hyötyjä.

Loppuosa lausunnosta vastaa asiantuntijapyynnössä esitettyihin kysymyksiin, jotka on **lihavoitu alla** ja heti näiden perään esitetään asiantuntijan vastaus ko. kysymykseen.

Vastaako digitalisaation tämänhetkinen kansallinen ohjaus hyvinvointialueen tarvetta?

Kansallinen ohjaus vastaa tarpeita melko hyvin. Kansallisten toimijoiden työnjaossa on edelleen kehitettävää. Hyvinvointialueet joutuvat huomioimaan eri suunnista tulevan ohjeistuksen. Nämä pitää yhteensovittaa mahdollisimman hyvin eri viranomaistahojen ja kansallisten toimijoiden välillä.

Säädösohjauksessa tulee edelleen edistää sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen yhteiskäyttöä niiden asiakasryhmien osalta, joilla on paljon sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palveluiden samanaikaista käyttöä. Nykyinen käytäntö voi ohjata saman käynnin tietojen kirjaamista eri rekistereihin ja järjestelmiin.

Onko asiakas- ja potilastietojärjestelmien järjestelmien yhteensovittamisessa ollut ongelmia hyvinvointialueella?

Ei merkittäviä ongelmia. Muutoksen laajuus ja järjestelmien kirjo hidastaa toimeenpanoa.

Miten yhteentoimivuus voidaan jatkossa turvata sekä hyvinvointialueen että yhteistyöalueen sisällä?

Yheentoimivuuden kehittämisessä tulee nojautua kansallisiin ja erityisesti kansainvälisiin määrityksiin. Yhdysvalloissa potilastietojärjestelmien on pakko tarjota avoin rajapinta omaan tietoonsa. EU:n valmistelema terveystietoavaruus luo pohjaa yhteentoimivuudelle koko EU:ssa. Samoja määrityksiä tulee hyödyntää myös Suomen sisäisessä kehityksessä. Suomen kehittynyt tietojärjestelmäkenttä ja kyvykkyys soveltaa yhteentoimivuusmäärityksiä mahdollistaa suomalaisten yritysten edelläkävijyyttä EU markkinassa.

Fokus pitää olla kehityksen nopeuttaminen ja kustannustehokkuus kyseisten yhteentoimivuusmäärittelyiden avulla. Ratkaisu ei ole ”yksi tietojärjestelmä soteen tai YTA-alueella” – vaan pikemminkin järjestelmien helpompi ja kustannustehokkaampi yhdistäminen. HVA:n sisällä toki monia järjestelmiä myös poistuu konsolidoinnin ansioista.

Onko alueella tarvetta investoida lähivuosina asiakas- ja potilastietojärjestelmien kehittämiseen?

Kyllä. Asiakastietojärjestelmä on kilpailutettu ja on käyttöönottovaiheessa. Samoin potilastietojärjestelmä on kilpailutettu ja käyttöönottoprojekti käynnistymässä.

Jos investointitarvetta on, missä määrin yhteistyötä tehdään muiden hyvinvointialueiden kanssa?

Sosiaalihuollon ATJ on kilpailutettu yhteistyössä (Keski-Suomi, Pohjois-Savo ja Pirkanmaa). Potilastietojärjestelmän osalta kilpailutustarve oli pienempi ja tämä toteutettiin alueen sisällä. Yhteistyötä haetaan mahdollisuuksien mukaan, mm. digiasiointiin liittyvässä hankintatarpeessa YTA-alueen sisällä keskustelua. Yhteistyömahdollisuuksia haetaan erityisesti synergia etujen kautta, esimerkiksi yhtenäinen järjestelmäpohja ja samanlaiset integraatiotarpeet. Monesti yhteistyö ei rajaudu YTA-alueeseen vaan voi ylittää nämä. Esimerkkinä tästä mainittakoon Lifecareen hyvinvointialueiden yhteistyö, jossa kymmenkunta hyvinvointialuetta mukana.

Millaisia investointitarpeita alueella on muun digitaalisen asioinnin kehittämisessä? Missä määrin yhteistyötä tehdään muiden hyvinvointialueiden kanssa?

Tarve digiasioinnin yhtenäistämisellä ja kehittämiselle on suuri. Miltei kaikki hyvinvointialueet ovat joko kilpailuttaneet ja kilpailuttamassa ratkaisua. Keski-Suomen hyvinvointialue pyrkii rakentamaan YTA:n sisällä yhteistyötä Pohjois-Savon kanssa. Siun sote ja Eloisa ovat ratkaisun jo kilpailuttaneet. Tavoitteena on hyödyntää YTA:n piirissä aiemmin tehtyä kilpailutusmateriaalia.

Miten ICT-investoinnit rahoitetaan?

Haettu ja saatu lainanottovaltuus keskeisiin investointeihin.

Miten näette Digi Finland Oy:n roolin digitalisaation tukemisessa?

Digi Finland Oy (DF) voi toteuttaa yhteisiä ratkaisuja hyvinvointialueille. Tarkastusraportissa on nostettu DF:n ratkaisujen kustannustehokkuus ja yhteispeli alueellisten tarpeiden kanssa esille. Osa hyvinvointialueista on myös luopunut DF:n palveluista kuten Omaolosta. Haasteena on ratkaisun suhteellisen kallis hinta ja vajaa yhteistoiminta hyvinvointialueen ydinjärjestelmien kanssa.

Digi Finland Oy:n palvelukirjo on laajahko. Sen tulisi fokusoitua keskeisiin avainpalveluihin ja varmistaa näiden kustannustehokas toteutus. Ratkaisujen pitäisi integroitua suoraan HVA-ydinjärjestelmiin eikä manuaalista tietojen kopiointia pitäisi tarvita. Sellaiset Digi Finlandin palvelut, joissa on toimiva tarjooma markkinoilla, pitäisi uudelleenarvioida ja mahdollisesti lopettaa.

Kiitos valiokunnan jäsenille mielenkiinnosta ja toivoen, että asiantuntijamielipiteet auttavat sote ICT-asioiden päättämistä eduskuntatyössä!

Kunnioittaen,

Jari Porrasmaa, Digijohtaja

Hyvaks (Keski-Suomen hyvinvointialue)

jari.porrasmaa@hyvaks.fi